

4.11.2025

לכבוד

השופט צחי עוזיאל, מנהל מערכת בתי המשפט

שלום רב,

הנדון: שירותי מתורגמנות בהליך המשפטי

סימוכין: פנייתנו מיום 9.7.2025; מענה מיום 15.10.2025

בהמשך לתכתובת שבסימוכין, ולמענה מטעם הנהלת בתי המשפט לפיו לאחר דיונים "הוחלט להשקיע באמצעים דיגיטליים אשר עתידים לספק תרגום סימולטני/עוקב מדויק ומקצועי, תוך שימוש בבינה מלאכותית ובטכנולוגיות קיימות בשוק", נבקש להשיב כדלהלן:

1. בפנייתנו שבסימוכין ביקשנו מהנהלת בתי המשפט להידרש לאסדרה ולחשיבה מעמיקה בנושא שירותי המתורגמנות במערכת בתי המשפט. כפי שהראינו באריכות בפנייה, כיום נעדר השירות הניתן למתדיינים שאינם דוברי עברית, יסודות בסיסיים ותשתיתיים הנדרשים להבטחת נגישות שפתית להליך המשפטי, ובתוכם: **אסדרת הזכאות לתרגום; מיפוי הצרכים השפתיים, הקוגניטיביים והאתיים; קביעת דרישות-סף בסיסיות ממתורגמנים ומיון אפקטיבי; הכשרה ייעודית למתורגמנים שתגובש ותנוהל על ידי הנהלת בתי המשפט בשיתוף פעולה עם אנשי מקצוע המתמחים במתורגמנות בכלל ובמתורגמנות משפטית בפרט; תקצוב ראוי של שירותי התרגום על מנת לאפשר גיוס מתורגמנים מקצועיים; בקרה על איכות התרגום; וגיבוש נהלים משלימים להליך המתורגם, בתוך כך נהלי ניגוד עניינים; הכשרות והנחיות לשופטים; ונהלי מזכירות הקובעים את היקפי הזכאות ומעגנים מדיניות אחידה וקוהרנטית לזכאות לתרגום. לבסוף הצענו אף לבחון הטמעת אמצעים דיגיטליים לטובת שכלול השירות ובקרה שוטפת ומקיפה עליו.**

2. עוד עמדנו על כך, שכבר כיום קיימות הוראות (דלות) בנושא שנקבעו במסגרת המכרז והחוזה עם ספקי השירות, שאינן מיושמות כלל, ושעל הנהלת בתי המשפט לאכפף וליישמן בלא דיחוי.

3. בכל הכבוד וכפי שעולה מרשימת הדרישות שלעיל – "השקעה באמצעים דיגיטליים" לבדה – מעבר לשאלת לוח הזמנים להטמעתה בפועל (שאלה כבדת משקל, בהתחשב בכך שכיום הטכנולוגיה אינה מאפשרת שימוש בה ביחס לשפות הרלוונטיות בישראל ולמיטב ידיעתנו גם אינה מחליפה כיום שירותי תרגום באף מערכת משפטית המוכרת לנו) – **אינה עונה למכלול הבעיות שהוצגו, ואנו רואים בה סירוב לקבל את הצורך האקוטי והדחוף בנקיטת פעולה מקיפה לטובת הנגשה שפתית של ההליך המשפטי, בפרט ובראש ובראשונה אכיפה ויישום של הוראות קיימות בחוזה ובמכרז.**

4. ההשקעה באמצעים טכנולוגיים אינה פותרת את שאלת הזכאות לתרגום, שהיא שאלה משפטית שכיום מוסדרת רק ביחס לנאשמים בפלילים; היא כמובן אינה יכולה למלא אחר דרישתנו למיפוי הצרכים, ולמעשה מיפוי זה נדרש אף לטבת הטמעת טכנולוגיות או הבנה האם אלה מתאימות לצרכים; היא אינה פותרת את בעיית הרמה של המתורגמנים **כיום ובעתיד הנראה לעין** (וגם אם בעתיד הרחוק השימוש בטכנולוגיה יחליף הלכה למעשה תרגום אנושי בהליך משפטי המתנהל בעברית, תרחיש שהינו כרגע בגדר פנטסיה, הרי שוודאי יידרשו מתורגמנים לשפות מסוימות – אותן שפות בדיוק שבהן כיום הרמה אינה מספקת נוכח היעדר היצע). טכנולוגיה אף אינה מייתרת הכשרה לשופטים ביחס להליכים הדורשים מעורבות מתורגמן (בן אדם או AI) ולאופן בו יש לנהל דיון המערב תרגום ולהנגיש את ההליך למי שאינם דוברים את שפתו.

5. ובמיוחד: השקעה בפיתוח טכנולוגי אינה פותרת את הנהלת בתי המשפט מלמלא לאלתר את חובתה לערוך בקרה על ספקי השירות שלה, ולממש את ההסדרים הקבועים כיום בחוזה ובמכרז. כאמור בפנייתנו, על אף המכרז, כיום אין כל בקרה ופיקוח על ההליך המתורגם. נציין שגם אם בעתיד הרחוק יוכנסו כלים טכנולוגיים – עדיין יהיה צורך בבקרה, בפיקוח ובהגדרה של בעיות או אתגרים בתוך ההליך המתורגם.

6. נבקש להוסיף, כי טענתכם בדבר "השקעה בטכנולוגיה" מוקדמת ביותר גם ביחס להיתכנותה להיכנס להליך המשפטי. למיטב ידיעתנו המקצועית **אין בנמצא כיום כל טכנולוגיה המאפשרת את החלפת התרגום האנושי בכלל ובהליך המשפטי בפרט**; ואין אף מדינה שהטמיעה טכנולוגיה כזו בתוך ערכאות משפטיות. גם בטכנולוגיות התרגום המתקדמות ביותר שנמצא כיום, רמת הדיוק נמוכה באופן ניכר כאשר מדובר בשפות שאינן נפוצות (בתוכן עברית), בדוברים שאינם בעלי שליטה גבוהה בשפה, במבעים רגשיים או בשפה שאינה פורמלית. יתרה מכך, מתורגמן אנושי נדרש לא רק להעברת מילים אלא גם להבנת הקשר, כוונה, ניואנסים תרבותיים, הבעה רגשית, דינמיקה בין הצדדים באולם המשפט, שמירה על כללי התנהגות מקצועית ואתית – רכיבים שהינם קריטיים להבטחת צדק דינוי והבנה הדדית אמיתית, ושכלי תרגום אוטומטיים אינם מסוגלים, בשלב זה, לשחזר. בהליך משפטי, שבו מילה אחת עלולה להכריע גורלות, נדרשת רגישות אנושית, שיפוט מקצועי ואחריות אתית – תכונות שבשלב זה של ההתפתחות הטכנולוגית אין בידי כלי הבינה המלאכותית וכלי התרגום הקיימים. משכך, תשובתכם אינה אלא בגדר משאלת-לב, לפתור בעיה קשה בשרביט קסמים – ולא תוכנית עבודה של ממש.

7. נתון הזמן משמעותי אף הוא. בעיית שירותי התרגום בהנהלת בתי המשפט הועלתה על ידינו כבר לפני כמה שנים תוך התמקדות במהגרי-עבודה בבתי הדין לעבודה ובכך שלא קיים היצע מתורגמנים ברמה גבוהה עבורם. בנושא זה כבר נערכו כשתי ישיבות פניות שאורגנו על ידי מחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים. בעיה זו אך החרפה, והיא אקוטית ומחייבת פתרון לאלתר. בזמן שחלף מאז פניותינו הראשונות בנושא, ממשלת ישראל וועדת מנכ"לים שהוקמה

על ידה (החלטת ממשלה 1752) הורו על עלייה דרמטית של מספר המהגרים שיובאו לעבוד בישראל בשלל ענפים – עד כדי שילוש מספרם – תוך גיוון משמעותי של מדינות המוצא שלהם (וכפועל יוצא גם השפות שהם דוברים). הצורך במתן שירותי תרגום לאנשים אלו בבתי המשפט השונים רק גבר. הטכנולוגיה אינה בנמצא. לא ניתן להמתין לפיתוח עתידי של אמצעים טכנולוגיים כדי לגבש מהלך חשיבה ואסדרה מסודר כפי שנתבקש בפנייתנו, ולרפא את הכשלים הקיימים.

8. נזכיר שבאותן ישיבות שקיימנו בעבר, הנהלת בתי המשפט צידדה בגישה שאין כל בעיה בשטח ואנו התקשינו לשכנעה אחרת. ממצאי מחקר שעשינו בשטח (בבתי הדין לעבודה בלבד, אשר שיעור הזרים בהם גבוה מאוד) ומענים לבקשות לפי חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (אלה צורפו לפנייתנו שבסימוכין) העלו כי למעשה הבעיה עמוקה ותשתיתית מכפי שחשבנו על בסיס התרשמות אקראית. כעת דומה שהנהלת בתי המשפט נכונה להכיר בקיומה של בעיה, אולם לא באופן המקבל אחריות לבעיה ומייצר תוכנית פעולה לתיקון הכשלים.

9. בפנייתנו אליכם לא התעלמנו בפנייה מהפוטנציאל הטמון באמצעים טכנולוגיים ובחשיבות הנודעת לבחינה מעמיקה של השימוש בו בתוך הליך מתורגם, ואף הצענו חשיבה מקצועית על הנושא. אנו בהחלט מאמינות כי בטווח הרחוק, הטכנולוגיה תוכל לשפר את השירות בחלק מהשפות ולהקל על פיקוח עליו. פנייתנו הביאה בחשבון סוגיה זו, אולם **כחלק אחד בתוך המכלול של העמקה, חשיבה, אסדרה, מיפוי, ונקיטת צעדים מיידיים לשיפור השירות הקיים – ולא כתחליף לכל אלה.**

10. ההנחה המובלעת במענה מטעמכם, לפיה ההשקעה בפיתוח עתידי של אמצעים טכנולוגיים תתאפשר בלא ליווי מקצועי של צוות מקצועי בתחום המתורגמות, כמוצע בפנייתנו, אינה יכולה להתממש, ולפיכך אנו מסיקות כי תשובה זו אינה אלא ניסיון להדוף את דרישותינו בלא כוונה אמיתית להידרש לנושא. זאת בפרט בשעה שידוע לנו כי הנהלת בתי המשפט החלה בתהליך כולל של בחינת טכנולוגיות לשימוש בבתי המשפט לטובת הפחתת עומס, אשר בתוכו סוגיית התרגום אינה תופסת נפח ממשי, ולא מוקדשת לה מחשבה עצמאית ונפרדת כפי שנובע מאופי הנושא.

11. לסיכום: כפי שהבהרנו בפנייתנו – הכשלים הם רבים. הנהלת בתי המשפט מודעת לכשלים אלה מזה למעלה מעשור. בשנת 2012 החלו תהליכי חשיבה ושינוי, אשר מסיבה כלשהי (קרוב לוודאי, תקציבית), נזנחו. הפגמים עליהם עמדנו בהרחבה פוגעים יום אחר יום בנגישות לצדק של פלח פגיע במיוחד בקרב המתדיינים במערכת בתי המשפט. רמת השירות וזמינותו מייצרת אף אפקט מצנן מראש, כאשר אוכלוסיות עם נגישות שפתית מופחתת נרתעות מהליך משפטי, ועורכי דין נרתעים מלייצגן, נוכח האתגר לקיים בעניין הליך הוגן וצודק. ההשקעה באמצעים דיגיטליים שאולי יניבו תוצאות מסוימות אי שם בעתיד אינה יכולה לפתור אף אחד מהכשלים עליהם הצבענו בשום טווח נראה לעין. גם אם ניתן יהיה להיעזר באמצעים כאלה, הדבר חייב להיעשות כחלק מהליך מסודר של מיפוי צרכים והעמקה מקצועית בכלים הדיגיטליים.

12. לאור האמור, נבקשכם לשקול מחדש את שורת הדרישות שהעלינו בפנייתנו שבסימוכין, שאם לא כן בכוונתנו לפנות לערכאות על מנת שיוור להנהלת בתי המשפט להידרש לאלתר לתיקון הכשלים הקיימים בשירותי המתורגמנות בהליך המשפטי. לכל הפחות, על הנהלת בתי המשפט לקדם אסדרת הזכאות; להידרש למיפוי הצרכים השפתיים הקיימים; לגבש קריטריונים מקצועיים ולפעול להטמעתם בשטח בדרך של מיון, סינון, הכשרה והשתלמות (וככל הנדרש, גם לטובת הכנסת טכנולוגיה); לגבש וליישם מנגנון ניגוד עניינים; להפעיל מנגנון הפיקוח שנקבע במכרז; ליתן הכשרה לשופטים אודות מתורגמנות ואמצעים שיפוטיים לטייבה; ולתקצב את השירות באופן מתגמל, לרבות בגין חפיפה והכשרה למתורגמנים קיימים. כל אלה לא יכולים ולא צריכים להמתין לפיתוחים טכנולוגיים בעתיד; והם אך יקלו על הטמעה מושכלת ומותאמת של פיתוחים כאלה, ככל שיהיו.

13. נוכח העובדה כי הסוגיה הובאה לפתחכם זה מכבר; וכן מאחר שהמענה מטעמכם רחוק היה שנות אור מלהשיב לצרכים ולדרישות, נבקש תשובה בתוך 30 יום.

בכבוד רב ובתודה מראש,

עו"ד מיכל תג'ר, האגודה לזכויות האזרח בישראל

עו"ד אלעד כהנא, קו לעובד

ד"ר טניה ווינובה, ד"ר מיכל שוסטר – חוקרות ומרצות בתחום התרגום וההנגשה הלשונית.

פרופ' הילה שמיר, הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן, אוניברסיטת תל אביב